

FENYVESI OTTÓ

Amerikai graffiti

FENYVESI OTTÓ (1954) Lovas

Hommage à Mózsi Ferenc

#

Láttam az óceánt,
repültem felette, az Atlanti felett,
hosszú órákig néztem a mélybe,
láttam Izland szigetét,
Grönland csillogó jéghegyeit,
repültem Newfoundland és Nova Scotia felett,
siklottam a felhők között, mint a madár,
láttam a Szt. Lőrinc folyó torkolatát,
és több kisebb öblöt, tavakat véltem látni
(Ohrid, Balaton, Palics,
melyekhez volt némi közöm,
hirtelen ezek jutnak eszembe,
egymásba kapcsolódnak a dolgok),
láttam folyókanyarokat,
néztem a mélybe:
sehol egy indiántábor,
sehol egy otava, irokéz vagy huron,
vagy massachusets, vampanoag;
– folyton elkalandozom,
egyik valóságból a másikba zuhanok –
aztán bealkonyodott, egyre sötétebb lett
az éjszaka, egyre sűrűbb a fekete.

#

Toronyházak között ébredtem, édig érő
felhőkarcolók szorosan egymás mellett,
a réseken keresztül besütött közéjük a nap,
perzselt az aszfalt, a beton;
a föld alá kellett menekülni,
műfénybe, klímába, a plázákba,
ahol mindenki kommunikált és zabált,
nem tudtam mit kezdeni velük,
a napok és az emberek egybefolytak:
Paraméter klub, Bede Fazekas,
Goran Simić, Kaslik, Marosán.
Hirtelen pontot tettem a mondat után,
összehordok itt mindent, mint Tandori
az egyik lóversenyről a másikra
(„aki Tandorit nem érti, az az életet se érti”),
összehordok jeget és lovat:
Toronto széles sugárútjain Kaslik Péterrel
Marosán Gyulához mentünk,
megnézni a mester életművét, kollázsait.
A legnagyobb kollázművészek egyike volt:
Julius nem tudott angolul,
negyven év alatt nem tanult meg,

ötvenhatban ment el, és 1997-ben még mindig csak magyarul beszélt, mint az ufók.
Vagy nem az élet a legjobb időöltés?
 ismételttem Várady Tibor
 (Kasliknak ajánlott) legendás
 Symposion-könyvének címét,
 Várady írt magyarul elsőként McLuhanról;
 voltam az egyetem kampuszán,
 Northrop Frye intézeténél és a Coach House-nál
 (Marshall McLuhan házikójánál), ahol
 a Gutenberg galaxis teóriája megszületett:
The Medium is the Massage;
 „a skizofrénia lehet az írásbeliség
 szükségszerű következménye?”
 kérdés, melyre nincs egyértelmű válasz.
 Nem győztem lábjegyzetelni,
 mentem a szürke beton-poklon keresztül,
 bele a kollázs-létbe, mentem a műkoszba,
 bele az entertainment iparba,
 graffitik (a lázadás jelei) után kutattam,
 improvizáltam magamnak,
 falakra fújtam ezt-azt, mint Ljubljánában
 (jóval a Laibach Kunst előtt);
 nyárégette színeket kerestem,
 a sárga, a kék, a zöld és
 a vörös tökéletes árnyalatait,
 aztán semmi, cool nyugalom.

#

Mócsi Ferivel suhantunk
 a Magnificent Mile-on,
 Chicago, a szelek városának
 legelőkelőbb sugárútján,
 húztunk északra, a tó mellett,
 a Loyolai Szt. Ferenc jezsuita egyetem felé,
 Evanston irányába, a Chase Avenue-ba;
 Led Zeppelint hallgattunk,
Your Time is Gonna Come (4:35),
How Many More Times (8:29),
 mert egyszer eljön majd a mi időnk,
 eljön jambikus pentaméterben.
 Egyébként sok bajunk volt az idő mértékével:
 „hagyjuk a süket dumát
 és elegáns páros rímeket”,
 írta New Yorkban Baránszky László,
 aki szintén ötvenhatban ment el,
 mint Marosán és Makkai Ádám.
 Mócsi irodája a Diversey Pkwy-ön volt,
 néhányszor buszra ültem, a 22-es helyi járatra,
 végig a Clark Streeten, a belvárosig,
 a tornyok közé, Sears Tower
 (most már Willisnek hívják),
 Hancock Center (Big John) stb.;
 egyszer leszálltam a Wrigley Field stadionnál,

körbejártam, szemügyre vettem
 a Chicago Cubs baseballcsapat szentélyét,
 zárva volt. Fújtam tageket a betonfalakra,
 a láthatatlan magyar Banksy
 (a szerzői jog a gyengék fegyvere).
 Soha nem értettem a baseball lényegét,
 csak annyit fogtam fel, ütni kell a labdát,
 és ha eltalálsz, akkor futás. Punktum.
 Mint a graffitisek: kicsit fújnak,
 aztán meg futnak, a rendészek előtt.

#

Mócsi majdnem átúszta az Adriát,
 ő is menekült a rend őrei előtt,
 megállás nélkül szelte a hullámokat,
 régen elhagyta a koperi öblöt,
 eltévedt a sötétben,
 nekiindult a nyílt tengernek,
 olasz halászok mentették ki
 Magyarország serdülő úszóbajnokát.
 Nyílt víz, nagy tenger, igazi komoly dolgok:
 vasfüggöny, kommunizmus, torkig voltunk,
 menekülttábor, Leuven, USA, kapitalizmus:
 első a profit, a korrupció, a státusz és imázs,
 tolvajok fürödnek a kapzsiságban,
 inkább nem folytatom.
 Éljen és virágozzék a cseresznye!
 Kaliforniában József Attilából
 merített erőt. Szivárványba borította és
 Amerikába utaztatta a fél magyar irodalmat.

#

Kiszáradtunk a sok látnivalótól,
 a Magnificent Mile ragyogásától,
 töltöttük a whiskyt, „on the rocks”
 (whiskyfogyasztási mód):
 két-három jégkocka a pohárban,
 és csak rátölteni; mindig cool maradni.
 Mert a föld alatt, Chicagóban,
 Mócsi Chase utcai házának pincéjében,
 alszol-és-nem-alszol állapotban,
 egy hatalmas kutyával a nappaliban,
 két cajun-akkord közé szorulva
 nem lehet verset írni,
 csak menni a pokoli jólétbe.
 A városból alig láttam valamit,
 csak kószáltam, lejártam a lábam,
 végig a Clark Streeten,
 versenyt futottam az idővel,
 elhagytam a múltat és a jelent,
 nyomultam a forró belvárosba,
 a felhőkarcolók árnyékába,
 a hatalmas betontömbök közé,
 elbújni a nap előtt, ott hunyorogtam,

szalvétákat kerestem Noéminek,
 szalvéták (napkin, doily) után kutattam
 az égisz érő felhőkarcolók között
 (mintha tűt keresnénk a szalmakazalban),
 vagy irány a lemezboltok hűvösébe,
 egyik klímából a másikba, a bakelitek
 árnyékában olykor Hobó és Janó is feltűnt:
 boldog szomorú blues, balladák és keservek,
 hozzátartoznak a lelki békéhez.
 Nyárégette színek után kutattam:
 a sárga, a kék, a zöld és a vörös
 tökéletes árnyalatai után,
 aztán semmi, cool nyugalom.
 Olykor Mózsi elment metaforákat
 kukázni az önfeledt napfürdőzők után
 a Michigan-tó partjára.

#

Maradjunk még a versben,
 maradjunk a bárdok varázsigéinek
 visszhangzó kamrájában,
 maradjunk a sötét beton-pokolban,
 lent a föld alatt: Chicago underground,
 vagyis mégse, a szelek városában,
 a metró a fejünk felett, függővasúton száguld.
 Abban az időben még Sears
 volt a legmagasabb torony neve,
 és Michael Jordan is ott pattogatott,
 és Denis Rodman, a féreg;
 nyári szünet volt az NBA-ben,
 mindenki nyalogatta a sebeit,
 árnyékba menekült, hideg koktélokot szürcsölt,
 Kevin Garnett Minneapolisban,
 a Timberwolves-nál termelte a pontokat,
 Detroitban pedig még csak formálódott a Pistons,
 Ben Wallace-féle, későbbi bajnokcsapata.
 Elfelejtett dolgok, tér és szabadság,
 kétely és bizonyosság, és minden más,
 a számok úgyis elárasztják az euklideszi teret,
 mily borzalom ily mélységbe nézni!

#

Makkai Ádámékkal autóztunk
 Csíkhágóból (ahogy Mózsi mondta)
 Lake Hope-ba, Ohióba,
 az amerikai viszonyokhoz képest
 egy túl kicsi autóval,
 a rapkorszak hajnalán, a chicagói egyetem
 (full professor of linguistics)
 nyelvészprofesszorával és nejével,
 Ágnes asszonnyal, a csodaszarvas nyomában
 (*In Quest of the Miracle Stag*)
 két cajun-akkord közé szorulva,

a Reménység tavánál
 összeseregglő magyarok közé:
 mily csodálatos egy kis nép nyelvén,
 titkos adóján a mindenséghez szólni;
 tudjuk, van az a legenda a Los Alamos-i ufókról:
 Teller, Szilárd Leó, Wigner, Neumann
 (a világot „megváltó” atom-zsenik);
 az első háború foggal és ököllel kezdődött,
 majd az atombombával ér véget.
 Your Time is Gonna Come
 (ha eljön), de addig még sok baj lesz
 az idővel és az ufókkal.

#

Maradjunk még egy kicsit a versben:
 nem tudta elfelejteni a Józsefvárost,
 a Kálvária téri ódon házat,
 nem tudta feledni a hinta alatti
 sárga kavicsot, a ház falába
 fúródó első puszkagolyót, nem tudta
 az első orosz tankot a Práter utcában.
 A Chase utcai ház pincéjében
 három hátzissáknyi szigonytörmelék:
 mantrák a betűbolond bőregereknek.
 Mócsi nehéz verseket írt,
 nehogy elfújja őket a kritika forgószele.
 Fuvallatba kapaszkodott, szinte a semmibe,
 és ha a jambus el is verte a termést,
 a magtárban maradt még elegendő szem,
 melyből olykor versbe szökkent a szó.
 Hatvanévesen hazafelé vette
 az irányt, megtérni önmagába:
 ebben a komplex akármiben,
 versvisszafojtva, leoltani
 a villanyfényt.

UGHY MIKLÓS, Pandora 1-2., 2006

